

Sinop Milletvekili Mahmut Alicanoğlu'nun Adalet Başkâtip, İcra memuru, Zabıt Kâtibi ve yardımcılara tazminat verilmesi hakkında kanun teklifi ve Adalet ve Bütçe Komisyonları raporları (2/45)

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Anayasanın 91 nci maddesi hükmünün tanıdığı hak ve salâhiyete binaen Adalet başkâtip, icra memuru, zabıt kâtibi ve yardımcılara tazminat verilmesi hakkında tarafımdan hazırlanmış olan kanun teklifi ve gerekçesini ekli olarak takdim ediyorum.

Gereken muamelenin yapılmasına emir ve müsaadelerinizi rica ederim. Saygılarımla.

14 . 12 . 1961

C. H. P. Sinop Milletvekili
Mahmut Alicanoğlu

G E R E K Ç E

Adalet tevzii, vazifesiyle muvazzaf olan ve bu vazifenin büyük, maddi ve mânevi mesuliyetini omuzlarında taşıyan hâkimlerimizin bu vazifenin ifa ve icrasında kendilerinin yegâne yardımcısı ve aynı zamanda denebilir ki, muvaffakiyetlerinin yüzde büyük bir nisbetini gösterecekleri hüsnüniyet ve sâyü gayretlerine bağlı ve nihayet mahkeme muamelâtına mütaallik işlerin zamanında süratle ve intizamla tedvirini sağlayacak olan Yargıtay ve Genel mahkemelerde çalışan başkâtip, başkâtip yardımcıları, zabıtkâtipleri ve yardımcıları ve memurlar ile mahkemelerden sâdir olan hükümlerin infazı ve ayrıca vatandaşların ilâmsız alacaklarının tahsili hususunda gerekli ve birçok formaliteye tâbi muamelâtı ifa ile görevli icra memur ve yardımcılardır.

Bunların büyük bir kısmının ise baremin en alt derecesinden başlayan maaşları bugünkü hayat şartları karşısında en mütevazî aileyi dahi geçindiremeyecek bir derecededir.

Anayasanın 7 nci maddesinde yargı yetkisi Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır demektir. Mahkeme deyince hâkimden gayri mahkemenin kalem muamelâtını tedvir eden başkâtip, başkâtip yardımcısı ve zabıt kâtiplerini de göz önüne getirmek bunların da şu veya bu türlü tesirlerden masun bırakmak ve bağımsızlıklarını garanti etmek lâzımgelir. İşte bu da bu vazifelerde çalışan personelin maddi ve mânevi huzurlarını temin etmekle olur.

Günden güne artan nüfus miktarıyla beraber mahkeme işlerinin de o nisbette artmakta olduğu istatistiklerle sabittir. Buna mukabil mahkemelerin başkâtip ve zabıtkâtibi kadroları ve yine icra memur kadrolarının o nisbette artırılmadığı maalesef bir hakikattir. Hal böyle olduğuna göre günden güne artmakta olan iş hacmi karşısında mahkemelerin kalem ve icra dairelerinin personel mensuplarının geceli gündüzlü hattâ tatil günlerinde dahi çalıştıkları, ayrıca nöbet tuttıkları, insan takati üstünde bir mesai ve gayret sarf ettikleri bir hakikat olduğu gibi bu fazla mesealere mukabil İktisadi Devlet Teşekküllerinde, bankalarda çalışan memurlar ve hususi sektörlerde vazife görenler gibi prim, ödenek, ikramiye ve yaptıkları fazla mesai ücreti gibi namlarla münzam bir ücret de almadıkları keza bir hakikattir.

Maddi yoksuzluk dolayısıyla mânevi huzursuzluk içinde ve geçim kaygısıyla çarpınan başkâtip veya yardımcısı ve hattâ zabıt kâtibi ekseri ahvalde C. Savcılığı ve Sorgu Hâkimliği gibi vazifelerini de ifa ettikleri gibi yine bu şahıslara en mühim dosyaların tevdi edildiği ve aynı zamanda adliyenin mutemet ve veznedarlığını da yaptıkları malûm bir keyfiyettir. Böyle olunca bunların da hâkimler gibi sıfat ve gördükleri vazifeleri nazara alınarak bu kadrolara tahsilli, ehliyetli kimselerin alınmasını temin ve mevcut ehliyetli kimselerin daha yüksek maaş veren başka yerlere gitmelerini önlemek ve yine sarf ettikleri mesailerini için kendilerini maddi bakımdan tatmin etmek şarttır.

Nitekim Anayasanın 45 nci maddesinde; Devlet, çalışanlarını, yaptıkları işe uygun ve insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlamalarına elverişli adaletli bir ücret elde etmeleri için gerekli tedbirleri alır demektedir. Binaenaleyh, adalet teşkilâtı memurlarının mesuliyetli ve ağır vazifelerine göre bugünkü hayat şartları karşısındaki maddi durumlarını insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlamalarına elverişli bir dereceye çıkarmak sosyal adalet anlayışının zaruri ve tabii bir neticesi olarak kabul edilmesi lâzımgelmektedir.

Bu itibarla; yukardan beri telhisan arz olunan mucip sebeplere binaen Yargıtay da dâhil olmak üzere başkâtip ve zabıt kâtipleri ile yardımcıların ve memurların ve yine icra memur ve yardımcıların vazifelerine bağlanmalarını sağlamak ve başka vazifelere gitmelerini önlemek vazifelerindeki, sevklerini ve randımanlarını artırmak ve maddi bakımdan mağduriyetlerini önlemek ve onlara bugünkü geçim şartlarından daha müsait geçim şartları temin etmek maksadıyla kendilerine tahmil ve tevdi edilmiş olan vazifelerinin ağırlık ve mesuliyet dereceleriyle mütenasib olarak Yargıtay ve genel mahkeme başkâtip ve başkâtip yardımcılarıyla icra memur ve yardımcılarına (150) yüzellişer lira, Yargıtay memur ve kâtipleriyle mahkeme zabıt kâtip ve yardımcılarına (100) yüzer lira fazla mesai tazminatı verilmesi sosyal adalet ve hakkaniyete uygun ve aynı zamanda Anayasanın 45 nci maddesi hükmünün yerine getirilmiş olacağı kanaat ve düşüncesine varmış olduğundan işbu kanun tasarısı hazırlanmıştır.

C.H.P. Sinop Milletvekili
Mahmut Alicanoğlu

Adalet Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Adalet Komisyonu
Esas No: 2/45
Karar No: 3

15 . 2 . 1962

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Yargıtay dairelerinde ve genel mahkemelerde vazife gören başkâtip, başkâtip yardımcıları, memur, zabıtkâtibi ve yardımcıları ile icra memur ve yardımcılarına tazminat verilmesine dair Sinop Milletvekili Mahmut Alicanoğlu tarafından yapılan kanun teklifi, komisyon üyelerinden İzmir Milletvekili Mustafa Uyar, Mardin Milletvekili Talât Oğuz, Çanakkale Milletvekili Burhan Arat, Maraş Milletvekili Hasan Fehmi Evliya tarafından verilen mezkûr teklifin ceza evi müdür ve memurlarına, mübaşir ve gardiyanlara teşmili hakkındaki tevsii mutazammın talebi, Adalet ve Maliye Bakanlığı temsilcileri hazır olduğu halde tetkik ve müzakere olundu :

Filhakika teklifin gereğesinde de tafsilâtiyle irac olunduğu veçhile; Anayasanın 7, 132 ve mütaakıp maddelerine göre, Türk milleti adına yargı yetkisini kullanan bağımsız mahkemelerin hâkimden sonra en ağır mesuliyet taşıyan unsurları, yargılamadan ittihaz olunan kararların infazına kadar muhtelif safhalarda vazife gören başkâtip, başkâtip yardımcıları, icra memurları ve yardımcıları, zabıtkâtibi ve yardımcıları, mübaşirler ile ceza evi müdür, memur ve gardiyanlarıdır.

Kanuna, hukuka ve vicdani kanaatlerine göre her türlü tesirden uzak olarak karar vermesi lâzım-gelen hâkimin, salim bir yargılama yapabilmesi ve verdiği kararın hassasiyetle infaz edilebilmesi adli cihazımızın zaruret içerisinde bulunan bu müntesiplerinin gördükleri hizmetin ehemmiyetiyle mütene-sip şekilde maddi ve mânevi bakımdan tatmin edilmelerine bağlıdır.

Baremin en alt derecelerindeki mütevazi maaş ve ücretleriyle mesai dışı, geç saatlere kadar yar-gılamamın ve kararların icaplarını yerine getirebilmek için insan takat ve tahammülü dışı vazife gö-ren, böylece adalet hizmetinin aksamadan yerine getirilmesi için büyük fedakârlık ve feragatle çalışan bu memurların aldıkları para ile ailelerinin asgari geçimini dahi temin etmekten uzak oldukları hu-susu izahtan müstağnidir.

Maddi ve mânevi bakımından huzur içinde bulunmayan bir kimsenin, ifa ettiği hizmetin ma-hiyeti ile mütenasip iş görebilmesine imkân yoktur. Bu hizmet hususiyle adalet tevziine taallük ederse, durum daha da ehemmiyet arz eder.

Bir mahkeme kararının infazında veya ilânının icrasında ilgililerin ihmal veya teseyyübünün şahısları ve müesseseleri ne kadar büyük huzursuzluğa sevk edeceği bilinen bir keyfiyettir. Hizme-tin yerinde, zamanında ve en iyi bir şekilde yapılabilmesi hizmetlilerin asgari hayat şartlarına ce-vap verebilmekle mümkündür.

Adalet cihazımız artan nüfus, iş haemi karşısında hizmetin icaplarını yerine getirecek kadro imkânına sahip bulunmamaktadır. Böylece mahkeme ve icra dairelerindeki iş tahaccümü mevcut ve mahdut kadro ile karşılanmaya ve binnetice insan takati dışında gayret sarfına münceer olmak-tadır.

Asli vazifesinden gayri saveçlık ve sorgu hâkimliği yapan bir başkâtibin, yargılamadan sonra insan gücünü aşan bir gayretle karar, müzakere, tebligat, keşif muameleleriyle meşgul olan bir zabıt kâtibinin, yüklü ve mahiyeti ağır kararları mahallinde infaz için dere tepé dolayan ve her türlü haksız târizlere muhatap kalan icra memurunun, kalem muameleleri dâhil bütün gün ayak-ta koşturan mübaşirin ve nihayet türlü suçlardan maznun olarak mevkuf veya mahkûm olmuş kimselerle her an karşı karşıya vazife görmeye çalışan ceza evi müdür, memur ve gardiyanları-
nın çok mahdut malî porteleri içinde ıstıraplarını anlamamak mümkün değildir.

Kaldı ki, hâkimlerin ifa olunan vazifenin icabı olarak maddi ve mânevi sahada en yakın yar-dımcısı olan adalet mensubu memurların ve ücretlilerin gördükleri hizmetin haysiyet ve şerefi ile mütenasip yaşayış seviyesine sahibolmaları sosyal adalet ilkelerine dayanan cumhuriyetimizin sosyal Devlet olma vasfınının da tabii icabıdır.

Yukarda arz olunan sebeplerle komisyonumuz teklifi ve tevsii mutazammın talebi teklif sahibi ve Adalet Bakanının da iştirakiyle muhik ve mukni görmüş ve Yargıtay dairelerinde, genel mah-kemelerde vazife göre başkâtip, başkâtip yardımcıları, memur, zabıt kâtibi ve yardımcılığı ile icra memuru ve yardımcılara ve mübaşirlere, ceza evi müdür, memur ve gardiyanlarına aylıkların-dan başka tazminat verilmesini ve tazminatı; Yargıtay ve genel mahkeme başkâtip, başkâtip yardımcılığı, icra memur ve yardımcılığı ve ceza evi müdürleri için 150 lira, Yargıtay memur ve başkâtipleriyle genel mahkeme zabıt kâtipleri ve yardımcılığı ve ceza evi memurları için 100 lira, mübaşir ve gardiyanlar için 75 lira olarak ittifakla kabul etmiştir.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna gönderilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan <i>I. H. Tekinel</i>	Sözcü <i>H. Oral</i>	Kâtip <i>M. Göker</i>	Üye <i>O. Apaydın</i>
Üye <i>B. Arat</i>	Üye <i>N. Güray</i>	Üye <i>M. Uyar</i>	Üye <i>H. Aras</i>
Üye <i>H. F. Evliya</i> İmzada bulunamadı	Üye <i>E. K. Aybar</i>	Üye <i>T. Oğuz</i>	Üye <i>A. R. Akbıykoğlu</i>

Bütçe Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Bütçe Komisyonu
Esas No : 2/45
Karar No : 21

4 . 3 . 1962

Yüksek Başkanlığa

Sinop Milletvekili Mahmut Alicanoğlu'nun Adalet başkâtip, icra memuru, zabıt kâtibi ve yardımcılarına tazminat verilmesi hakkındaki kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu komisyonumuza havale edilmiş olduğundan teklif sahibi, Adalet ve Maliye Bakanlıkları temsilcileri hazır olduğu halde incelenip görüşüldü.

Teklifin, gerekçesinde de izah edildiği veçhile hâkimden sonra en ağır mesuliyet yükünü taşıyan, mesai saatleriyle mukayyedolmaksızın şabahın erken saatlerinden gece geç saatlere kadar çalışan, buna rağmen baremin alt kademelerinden almış oldukları ücretlerle asgari geçimlerini dahi temin edemiyen Adalet Bakanlığı personelinin terfihi için kanun teklifi hazırlanmıştır.

Teklifi, bidayeten tetkik eden Adalet Komisyonu kanun metnine gardiyanlar ve mübaşirleri de ithal etmek üzere kabul etmiştir.

Komisyonumuzda cereyan eden müzakerelerden sonra bu personelin özel durumu göz önünde tutularak teklif yerinde mütalâa edilmiş ve Adalet Komisyonunun metni müzakereye esas tutularak maddelerin müzakeresine geçilmiştir.

Ancak kanun metnine ithal edilen gardiyanlar ücretli müstahdemler olduğundan memurlardan ayrı bir statüye tâbidirler.

Bunların ücretleri her sene bütçe kanunlarıyla tesbit edildiğinden konjonktüre göre değiştirilebilir. Bu sebeple (D) cetvelinde gardiyan ücretlerinin artırılması umumi bütçe kanunlarıyla her zaman mümkün olduğu gibi esas itibariyle normal ve hukuki bir yoldur. Aynı zamanda emeklilik bakımından bu artışlar kendileri için de daha faydalıdır. Diğer taraftan şimdiye kadar çıkan bu kabil kanunlarda ücretlilere ait hiçbir suretle kanun tedvini cihetine gidilmemiştir.

İşte bu sebeple kanun metninden (gardiyanlar) kelimesi çıkarılmak suretiyle kanun başlığı, birinci madde ve ekli cetvel değiştirilmiştir.

Adalet Komisyonunun ikinci maddesi aynen, kanunun tatbikine imkân verebilmek için üçüncü madde yayımını takibeden ay başından itibaren mer'i olacak şekilde tadilen, 4 ncü madde ise aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan Elâzığ Ö. F. Sanaç	Başkanvekili Elâzığ H. Müftügil	Sözcü Ankara İ. Seçkin	Kâtip Balıkesir C. Bilgehan
Adana Gardiyanların çıkarıl- masına muhalifim H. Aksay	Ankara M. Ete	Balıkesir Muhalefet gerhi ilişiktir. F. İslimyeli	Bilecik Ş. Binay
Gümüşane S. Savacı	Hatay Ş. İnal	İstanbul Söz hakkım mahfuzdur. R. Ülker	İzmir Muhalefet gerhi ilişiktir. N. Mirkelâmoğlu

Konya
Muhalefet şerhi
ilişiktir.
R. Özal

Maras
E. Kaplan

Maras
Gardiyanların da dâhil
edilmesi kanaatindeyim.
A. Karaküçük

Ordu
A. H. Onat

Siirt
A. Yaşar

Sinop
Gardiyanların çıkarıl-
masına muhalifim. Di-
ğer hususlara iştirak
ettim.
M. Alicanoğlu

Trabzon
Muhalefet şerhi
ilişiktir.
A. Ş. Ağanoğlu

Yozgat
İ. H. Akdoğan

Yozgat
Muhalefet şerhi ilişiktir.
C. Sungur

Muhalefet Şerhi

1. 1962 yılı bütçesinde Devlet gelirleriyle masraf kalemleri arasında derpiş edilen muvazenenin temini ve aynı zamanda Hükümet programında sırala belirtilen iktisadi istikrarın bütçeye yeni mali külfetler tahmil edilmemesine mütevakıf bulunması,

2. Bu kanun dolayısıyla Devlet Personel Dairesinden alınan mütalâada, bir kısım memuriyetler için kabul edilen tazminat usulünün tâli vazifelere de teşmilinin ücret sistemimizi çıkmaza götürceğinin ve âdil ücret prensibine tezat teşkil edeceğinin sarahaten belirtilmesi,

3. Bütçe çalışmaları sırasında, memleketimizin içinde bulunduğu şartlar karşısında yatırıma muhassas dış yardım imkânlarının, bu kabül tediyelerde tasarrufla hareket edilmesine mütevakıf bulunduğunun anlaşılması,

Muvacehesinde, Devlet Personel Dairesinin ücret sistemine bir an evvel âdil esaslar getirmesini temenni etmekte ve mümasil hizmetlerde farklı ücret tediyesine yol açan bu kabül hususi tazminatların tediyesine muhalif bulunmaktayız.

Balıkesir
F. İslimyeli

İzmir
N. Mirkelâmoğlu

Konya
R. Özal

Trabzon
A. Ş. Ağanoğlu

Yozgat
C. Sungur

**SINOP MİLLETVEKİLİ MAH-
MUT ALICANOĞLU'NUN
TEKLİFİ**

**Adalet başkâtip, icra memuru,
zabıt kâtibi ve yardımcılara
tazminat verilmesi hakkında
Kanun**

MADDE 1. — Yargıtay da-
irelerinde ve genel mahkeme-
lerde vazife gören başkâtip,
başkâtip yardımcuları, memur,
zabıt kâtibi ve yardımcuları ile
icra memuru ve yardımcılara
fazla mesaieleri karşılığı olarak
aylıklarından başka ekli cet-
velde gösterilen miktarda taz-
minat verilir.

MADDE 2. — Birinci mad-
dede yazılı tazminatın ödeme
şekil ve şartları hakkında Yar-
gıçlar Kanununa ek 19.11.1947
tarihli ve 5017 sayılı Kanunun
2 nci ve 3 ncu maddeleri hü-
kümleri uygulanır.

MADDE 3. — Bu kanun ya-
yını tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanun hü-
kümlerini Adalet Bakanı yü-
rütür.

**ADALET KOMİSYONUNUN
DEĞİŞTİRİŞİ**

**Adalet başkâtipi, icra memu-
ru, zabıt kâtibi ve yardımcı-
larına, mübaşir, ceza evi mü-
dür, memur ve gardiyanlara
tazminat verilmesi hakkında
Kanun**

MADDE 1. — Yargıtay da-
irelerinde ve genel mahkeme-
lerde vazife gören başkâtip,
başkâtip yardımcuları, memur,
zabıt kâtibi ve yardımcuları ile
icra memuru ve yardımcılara
ve mübaşirlere, ceza evi mü-
dür, memur ve gardiyanlarına
aylıklarından başka ekli cet-
velde gösterilen tazminat ve-
rilir.

MADDE 2. — Birinci mad-
dede yazılı tazminatın ödeme
şekil ve şartları hakkında Yar-
gıçlar Kanununa ek 19.11.1947
tarihli ve 5017 sayılı Kanunun
2 nci ve 3 ncu maddeleri hü-
kümleri uygulanır.

MADDE 3. — Bu kanun ya-
yını tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanun hü-
kümlerini Adalet Bakanı yü-
rütür.

**BÜTÇE KOMİSYONUNUN
DEĞİŞTİRİŞİ**

**Adalet başkâtipi, icra memu-
ru, zabıt kâtibi ve yardımcı-
larına, mübaşir, ceza evi mü-
dür ve memurlarına tazminat
verilmesi hakkında Kanun**

MADDE 1. — Yargıtay da-
irelerinde ve genel mahkeme-
lerde vazife gören başkâtip,
başkâtip yardımcuları, memur,
zabıt kâtibi ve yardımcuları ile
icra memuru ve yardımcılara
ve mübaşirlere, ceza evi mü-
dür ve memurlarına aylıkların-
dan başka ekli cetvelde göste-
rilen tazminat verilir.

MADDE 2. — Adalet Komis-
yonunun 2 nci maddesi aynen
kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun ya-
yını takibeden ay başında
yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Adalet Komis-
yonunun 4 ncu maddesi aynen
kabul edilmiştir.

Sinop Milletvekili Mahmut Alicanoğlu'nun teklifine bağlı

CETVEL

Maktu tazminat

Lira

150	Yargıtay ve genel mahkeme başkâtip, başkâtip yardımcıları, icrâ memur ve yardımcıları,
100	Yargıtay memur ve kâtipleriyle genel mahkeme zabıt kâtip ve yardımcıları,

Adalet Komisyonunun değiştirişine bağlı

CETVEL

Maktu tazminat

Lira

150	Yargıtay ve genel mahkeme başkâtip, başkâtip yardımcıları, icrâ memur ve yardımcıları, ceza evi müdürleri,
100	Yargıtay memur ve kâtipleriyle genel mahkeme zabıt kâtip ve yardımcıları ve ceza evi memurları,
75	Gardiyan ve mübaşirler.

Bütçe Komisyonunun değiştirişine bağlı

CETVEL

Maktu tazminat

Lira

150	Yargıtay ve genel mahkeme başkâtip, başkâtip yardımcıları, icrâ memur ve yardımcıları, cezaevi müdürleri,
100	Yargıtay memur ve kâtipleriyle genel mahkeme zabıt kâtip ve yardımcıları ve ceza evi memurları.
75	Mübaşirler.